

Студије из историјске семантике академика Јасмине Грковић-Мејдор свакако то и доказују.

Проф. др Исидора Бјелаковић
Универзитет у Новом Саду
Филозофски факултет
Одсек за српски језик и лингвистику
isidora.bjelakovic@gmail.com

UDC 811.163.1'37(091)(049.32)
<https://orcid.org/0000-0002-6104-5224>
Примљен: 2. јануара 2025.
Прихваћен: јануара 2025.

О БРУЈАЊУ СТРУНА

Струна бруј: Зборник радова о поезији и поетици Ђорђа Нешића 2024, прир. Јован Делић, Фондација Група север/Центар за културу Плужине, Нови Сад, 2024.

Зборник радова о поезији и поетици Ђорђа Нешића *Струна бруј*, настао је обједињавањем радова дванаест књижевника који су се интересовали за његов рад и стваралаштво. У зборнику су приказани и објашњени фронтални фрагменти Нешићеве поетике, уз помоћ којих нам се отварају хоризонти нових читања, али и даје свеобухватан приказ савременог књижевног стварања плодносног ствараоца, писца, есејисте, критичара и заљубљеника у књижевност и културу. Реализатори радова уврштених у зборник су, поред уредника Јована Делића, Гојко Ђого, Бранко Летић, Будимир Дубак, Мирослав Алексић, Јелена Марићевић Балаћ, Маријана С. Јелисавчић Карановић, Милена Ж. Кулић, Радоје Фемић, Александар Ђуковић, Милан Б. Громовић, и Жарко Миленковић. Радове заокружује текст Ђорђа Нешића под називом *Сиварносћ и поезија*. Зборник затвара селективна библиографија и белешка о писцу у реализацији Марије Ваш.

Уредник Јован Делић, по чијем огледу *Космичких струна бруј Ђорђа Нешића*, зборник носи назив, уврстио је одломак управо из овог рада, и тиме дао уводну реч зборнику. Одломак започиње истицањем космолошке поезије као ретке појаве, али уједно и ретко достојне пажње. Упркос тој тенденцији, препознаје Нешићево стваралаштво као изузетак, чиме потврђује његову вредност у оквиру савремене српске књижевности. Посебну пажњу посвећује Мирославу Алексићу, аутору говора за Нешићеву збирку *Струне* и коаутору књиге *Чекатићи сиворицеља*, која је по Делићевим речима, прекретничка књига у стваралаштву Ђорђа Нешића. Делић оцењује Алексићев критички приступ као изузетно темељан и прецизан, сматрајући га једним од најбољих тумачења Нешићеве поезије. У свом разматрању лирских песама Ђорђа Нешића истиче сложеност и дубину песничке форме, наглашавајући да је лирика изузетно осетљива за анализу. Делић упозорава да брзоплети читаоци и критичари често превиде сложеност лирских дела, не успевајући да се задрже на њиховој скривеној семантици. „Зато је преоручљиво лирику узимати 'на кашичицу', поготову када је реч о рефлексивној лирици какву пише Ђорђе Нешић“²

² Струна бруј: Зборник радова о поезији и поетици Ђорђа Нешића 2024, прир. Јован Делић, Фондација Група север/Центар за културу Плужине, Нови Сад, 2024, стр. 8. Сви даљи наводи из овог издања биће обележени бројем странице у главном тексту.

јер брзина, према Делићу, постаје непријатељ дубине и система ометајући истински сусрет са суштином песме, па самим тим подражава површност. Као конкретан пример, Делић истиче Нешићеве програмске песме *Површност* и *Убрзање* из циклуса *Марјина*. Оне конкретизују песников став према брзини и површности, које су, према његовом мишљењу, кључне карактеристике модерног света. Делић тврди да је подлећи убрзању и површности исто што и пристати на непромишљеност, што је атрибут модерног човека и модерног времена. Својим уверењима рефлектује дубоку критику савременог друштва, посебно испразног живота, који Нешић кроз своје песме проблематизује и одбацује, остајући веран идеалима који траже промишљеност и слојевиту рецепцију. Кроз даљу темељну обраду две наведене песме, Делић обухвата поуке у концизну мисао о Нешићевом обитавању на маргини. Издваја да песник једино негирањем деструктивности какву убрзање нуди, може сачувати интегритет и слободу; „А те вриједности нијесу само његове, личне – иако су превасходно то: ослонац и оријентир у времену и безвремену – већ могу бити и општи оријентир, а свакако су спас од лакоумислене површности и потонућа у баналност“ (10). Објединивши биографске мотиве из Нешићевог живота, струном која га спаја са Милутином Миланковићем, космосом и космологијом, Делић потврђује став Здравка Миовчића, који истиче да је Нешићево поетско стваралаштво достојно да га сврста у исти ранг са великим умовима, какве Нешић и сам издваја. Ова тврдња осветљава универзалне и космичке димензије Нешићеве поезије, која надилази локално и дотиче се глобалних и метафизичких тема, стављајући Нешића у ред савремених стваралаца са изузетном интелектуалном и поетском дубином. Делић се осврће на уметнички и филозофски значај збирке *Сируне* у контексту савремене поезије не само истичући њену сложену структуру и јединствену целовитост, већ подвлачећи паралелу између Нешићевог мотива благородног односа човека и воде, и тематизације односа језика и васељене, који је, према Делићу, од непроцењиве важности. Кроз пример песме *Ушће* наглашава Нешићеву склоност ка истраживању универзалних тема кроз микроструктуре језика и природе, чиме песник ствара дело које се креће од личног ка космичком, од конкретног ка метафизичком. Јован Делић наставља своју аналитичку раскош усмеравајући пажњу на појединачне циклусе из збирке *Сируне*, истражујући њихову форму, унутрашњу структуру и поетску међуповезаност. Кроз темељну интерпретацију циклуса *Преликавања*, *Језик и васељена*, *Плови њловче*, *Марјина* и *Инвертура сјаха* осветљава суптилну мрежу мотива, симбола и идеја које прожимају песнички универзум Ђорђа Нешића. Делић осликава начин на који сваки циклус доприноси хармоничној целини збирке, обликујући јединствену поетику која обједињује интроспективне, филозофске и космичке елементе. Његова анализа не само да дешифрује комплексне слојеве значења, већ и указује на песников суверен приступ обликовању стихова, где је свака песма интегрисана у ширу семантичку и естетску динамику дела. Овакав приступ потврђује *Сируне* као монументално поетско остварење, које плени својом уметничком кохеренцијом и рефлексивном дубином.

Гојко Ђоро и Бранко Летић присуствовали су промоцији књиге *Боље је бићти у мањини* за коју је Ђорђе Нешић освојио награду *Петроварадински венац* 2016. године. Тим поводом обратили су се аутономним огледима о поезији и песничкој речи плодносног писца. Посматрајући тематско мотивске структуре којима се Нешић служи при писању поетичних творевина, Ђоро у свом огледу *Нешићева лирска райсоодија* указује на његову склоност да Славонију и Барању осветли кроз посебан историјски и тематски оквир. Кроз карактеристичне детаље, Нешић евоцира дух и идентитет ових простора, стварајући специфичну атмосферу која истовремено повезује локално и универзално. „Све што је сабрано у песниковом емотивном и духовном искуству, све што памте глава и тело, озарено „тамном“ светлошћу, пре-

ломљено је кроз песникову призму и озвучено сетним, елегичним и меланхоличним тоновима, према једном кључу“ (35). Осврнувши се на Нешићеву игру са херметичношћу стихова, Ђого схвата ову константу уобичајеним завођењем читаоца, чему Нешић неретко приступа. Уочавајући да књига не поседује само богат корпус интертекстуалности, већ и завидно лексичко богатство какво само Нешић вешто демонстрира, критичар закључује да се ово дело може читати као приповедна проза и као збирка етнографских и историјских записа. Не либивши се да искаже дивљење према мајсторском римовању и флексибилном метричком изразу, Ђого заокружује говор указавши читаоцима на Нешићево рапсодијско певање о удесу српског народа, које постојано у лирском тону биствује у синтези са песничком визијом, и постаје „истинитије и стварније од саме старности“ (37). На мотиве тематизације слика рата и духовног страдања надовезује се и Бранко Летић, који у свом раду *Ајокалијса Грешној Георији* пажњу посвећује збирци песама *Чекајући Створитеља*, у којој песме, по Летићевом запажању, зраче асоцијацијама на три значењска нивоа. На управо таква три нивоа Летић дели свој приказ и егзактно их саображава. Први ниво који примећује, сврстан је у рад под називом *Поетски доживљај стварности*, и концентрише се на Нешићевој тематизацији параболчно повезане историјске и савремене стварности, као и архетипске и актуелне судбине српског народа у Славонији. Летић кроз интерпретацију песама указује на меланхолични Нешићев тон који је фиксиран благословом упућеним досељеним Србима; *Нека се одаве само ласће и роде селе* (39). Осврнувши се на апострофирање Створитеља у Нешићевом делу, Летић уобличава други препознатљив значењски ниво који је уврстио под називом *Библијски подтекст*. Он запажа да Нешићеви циклуси *Предели*, *Град*, *Створења*, *Људи* и *Светилишћа* обједињени садрже лирски уобличену библијску апокалипсу, аналогно постављајући експлицитну библијску мотивацију из *Ошкровења Јовановој* (1:6,12) и имплицитну, метонимијску, из Нешићевих стихова. „У обе апокалипсе, библијској и песниковој, „адски јахачи“ су метафоре смрти“ (40). По завршетку анализе, из Нешићевих стихова Летић ишчитава да је једини спас из свеопштег мрака управо светлост старих задужбина. На последњем значењском нивоу под називом *Уметничке мајрице*, Летић нуди осветљавање поменутих циклуса и њихових разноликих и достојно прилагођених форми, сагледаних кроз призму полиптиха са снагом фантазмагоричних Бошових слика, јер Нешић „слика поетским средствима попут Хијеронима Боша“ (42). Бранко Летић закључује да је феномен катарзе у Нешићевим стиховима еквивалентан катарзичном утиску какав за собом оставља уметничко дело визуелне природе, и да се у том контексту, они могу међусобно оплемењивати.

Чекајући створитеља, такође је фокус огледа под називом *Стејенишће до Боја* (*Рај у њоезији Ђорђа Нешића*), у реализацији Будимира Дубака, који предлаже стихове троје Српских песника, родом из Хрватске као увод у читање Ђорђа Нешића, а затим личне утиске непосредно укоренеује у неколико својих, најалост сабласних успомена из ратних година чије је фрагменте забележио у дневнику. Кроз читање песама *Бијело брдо*, *Подрум*, *Ноктурно*, *На вјеки вјеков*, *Погај*, *Госиоди* и *Кроз њлућа бившеј трага*, Дубак нас кроз наличје лирског субјекта суочава са сликама апокалиптичних коња, несигурног сколишта, пакленог света града, близине остварења црне слутње, сусрета са горњим паклом у девет кругова, и напослетку, Мефисовом оргијом и сликом наопаке трпезе. Дубак изводи тезу да је Нешић својим стиховима до граду душу која има наде да се спаси, али да његову отужност најјезовитије поспешују слике живих бића из циклуса *Створења*. Таква бића, према Дубаку, не остављају песничког субјекта космички усамљеним, али њихово друштво узима свој данак подражавајући грозоморне слике града који субјект најзад напушта. Уз осврт на завршни циклус под називом *Светилишћа*, Будимир Дубак коначно

проналази тражено избављење у Нешићевој поезији, поткрепљено библијским мотивима који шаљу поруку да „из пакла на земљи једини човеков спас су небеске љествице, којима ће се успети до Бога...“ (47). Оглед завршава уврстивши три Нешићева цитата која сведоче, по Дубаковом мишљењу, Нешићевој вичности да буде, „сведок и тумач неискорењеног зла“ (47). Један од највернијих поштовалаца Нешићеве поезије, и писац поговора збирке песама *Сјируне*, Мирослав Алексић, зборнику прилаже управо овај оглед. На сличан начин као и Делић, Алексић уочава укрштање неколико идејних и мотивских планова, од Миланковићеве животне приче, преко историје српске књижевности и песама космолошких висина, ка паду у савремен свет са његовим посрнућима, до поновног пута увис, путевима биља, вина и живог света. Потврђује да је циклус *Пресликавања* умногоме инспирисан животом Милутина Миланковића, али и Мике Аласа, Захарија Орфелина, Бранка, Змаја, Јакова Игњатовића, Диса, Кашанина, Лазе Костића, Мркаља и Тесле. Оцењује циклус *Језик је васељена* блиставим примером уметања науке у стихове, под окриљем Миланковићевих научних дела. О циклусу *Плови њловче* говори са освртом на Нешићеву биографију и као пример испричане приче, заокружене мисли, „строго поштујући сонетни канон, усаглашеност риме и метра, однос катрена и терцина, а да све буде и звуковно и значењски раскошно“ (50), прилаже стихове песме *У чамцу пред свишћење*. Приметивши незаобилазни мотив судара егзистенције и друштва, слике света у расулу, Алексић о циклусу *Мартина* говори не изоставивши иронију као једну од оних димензија песничтва која Нешића издваја и карактерише међу савременим песницима, додавши да песник у овом делу поседује и савршен осећај за меру у тој иронији. Док о циклусу *Инвенјура сјраха* говори кроз призму мотива пораженог света из кога као да је извучен сваки хуманистички принцип. Циклус *Како се увис сјреми* оцењује катарзично и ослобађајуће кроз тесне везе човека и природе, поезије и вина, закључујући да „суштинске везе са природом и њеним законостима, уче човека и песника како се опет спреми увис“ (53).

У раду *Харон је био Србин (Мишолошки њодјексџ њесничке књије Харонов чамац)*, Јелена Марићевић Балаћ уводи читаоце у митолошку позадину Лалићевих песама *Сизиф је био Србин и Харон, њрви њуџ збуњен*, фокус остављајући на кореспонденцији са Нешићевом збирком. Балаћ запажа да је константа која код Нешића улази у дијалог са Лалићем управо усуд Срског народа, аналогизованог са израиљским, уз разлику што се пред њима не раздваја море, већ их утопљене само прати Харонов чамац. Додаје да је њихово страдање изнад свега духовно и колетивно, али утемељено трагиком митског појединца, приметивши да „Харон њих и не превози. Његова улога је да буде само означитељ тужне српске вертикале утопљених душа и непрестаних сеоба, чије исходиште није спасење“ (55). Балаћ додаје да са обзиром на то да је река којом плови Харон чамац граница између живих и мртвих, можемо да стекнемо утисак да су Срби осуђени на узалудне сизифовске миграције управо у таквој једној линији. За њихово станиште издваја реку, а Нешићевог лирског субјекта из песме *Прозор кроз који Дунав њече* опажа у жељи да управо буде тај прозор. Постављајући га за мотив спасења као залог опсанка народа, уочава да није довољно да светлост буде само *сјарија од нерсеће*, већ и да задржи наду да ће се иста поновити, проломити у понављањима кроз такав прозор. Напоследку, осврнувши се на интертекстуалне везе са косовским митом и епском песмом *Смрт мајке Југовића*, поткрепљене мотивима издаје и кривице из Нешићевих песама *Коњи Вука Бранковића и Изнудица*, Јелена Марићевић Балаћ резимира да хароновски мит, иако деформисан, остаје оквир или прозор кроз који је „једино могуће сагледати будућност као светлу, а другу обалу видети као дом“ (59).

Према речима Милене Ж. Кулић, „Ђорђе Нешић своју културолошку, духовну и литерарну замисао и ширину показује и у својим есејистичким текстовима и књи-

жевним критикама“ (65). У свом раду, под називом *Кријичка мисао Ђорђа Нешића*, Милена Ж. Кулић указује на главну нит коју Нешић задржава у приказима и критикама, док се Мирјана С. Јелисавчић Карановић у свом огледу *Око Дешаља: Есеји Ђорђа Нешића*, концентрише на Нешићев есејистички рад. Као и Милена Ж. Кулић, посвећена књизи *Окајнице* (2020), разматрајући тринаест Нешићевих есејистичких радова сабраних у поглављу *Есеји и шапања*, теоретичарка увиђа непоколебљиву везу Ђорђа Нешића и Милутина Миланковића, чему сведочи информација да је трећина страница из Нешићевог есејистичког опуса посвећена управо „кључару небеске механике“. Међутим, у истаживању Нешићевих инересовања за паралеле између Миланковићевог лика и дела, и Јакова Игњатовића, Николе Тесле, Мике Аласа и Ђорђа Оцића, не изоставља осврт на темељну студију о самом Игњатовићевом заносу и пркосу, као и сликама Осјека, неправди нанетој Бранку Попићу, путопису Мирослава Тешића, Вељку Петровићу и фигури мајке коју Нешић осветљава као повезницу између Миланковића, Пупина, Тесле и Марка Краљевића. *Есеји и шапања*, према Мирјани С. Јелисавчић Карановић, не представљају само суму сложених текстова, већ својим устројством чине важан светионик културе и извор неугасне светлости. Управо такву светлост емитује и снажна реч Нешићеве критике, којом се студиозно бави Милена Ж. Кулић, кроз интересовање за поглавље *Из биљезнице уредника и кријичара*. Указавши на писце који су били епицентар Нешићевог интересовања у погледу књижевне критике, теоретичарка сугерише да је „песниково хтење да аналитички преиспита кретања у савременој поретској речи, где је нарочито индикативан исказ да је рат постао крупна, никад потрошена књижевна тема.“ (66). Кулић примећује прецизност Нешићевих критичких сагледавања поетских кретања који обухватају карактеристичне књижевно-историјске моменте у поетском свету његових савременика. Запажа да Нешић осветљава низ поетичких питања од којих се издваја преиспитивање смисла писања, и уз цитирање Нешићеве *Бјеседе*, истиче да је оставио „значајне текстове који представљају парадигматичан отисак о књижевној стварности и главним импулсима који утичу на културолошки и књижевни развитак“ (67). Као пример једног од таквих текстова наводи и *Пун џансион* о књизи *Партизанско љејовање* Чедомира Вишњића, у којем Нешић уочава сличност са Десничином књигом *Зимско љејовање* из 1950. године. У овом наводу уочава да Нешић сматра ово дело садржајем који изискује читалачки напор. На сличан начин, уочава Кулић, Ђорђе Нешић истиче песничке вештине Благоја Баковића, упоредивши га са најистакнутијим именима српске књижевности. Када је реч о његовој критици слова Небојше Деветака, Нешић дели поетички фокус на два основна чворишта, антологијско и поетичко, док на сличан начин говоривши о Анђелку Анушићу, Ђорђу Сладоју и Рајку Петрову Ногу, задржава једносмерни поетички фокус обавијен жељом да се реактуализује и објасни ток догађаја и да се из „чељусти заборава и ништавила“, како и сам пише „спаси бар оно што се спасити да“. Милена Ж. Кулић затвара слово о критици објашњењем да и ако је Нешић својом критичком мисли непосредно поставио питање да ли је могуће снажном речју поправити природу света, он самостално и кроз поезију даје одговор да јесте, *управо зајо и ујркос свему*.¹

Кроз рад *Космолошке шеме и симболи у поезији Ђорђа Нешића*, у реализацији Радоја Фемића, нуди нам се исцрпна анализа космолошке поетике какву је Нешић поседовао и неговао. Рад уводи потврдом о томе да се Нешић обраћа традицији како би у њој сагледао ванвременска својства личне и колективне егзистенције, као и то да је судар метафизичког и историјског начела добио лирску снагу у контексту

¹ Ђорђе Нешић, Бјеседа, Ђорђе Нешић – песник, Повеља, Едиција Повеља, Библиотека Преображење, уредник Драган Хамовић, Краљево 2016, 13.

Нешићевог песништва. Контрастну синтагму у наслову предметне песничке књиге песама *Сунце и лед*, Фемић назива песудоконтрастном, а узевши у обзир симболику небеских тела у нашем фолклорном искуству, долази до закључка да се Нешић не повинује устаљеној симболици, већ „поступком деаутоматизације освежава симболички потенцијал мотивског репертоара“ (71), а као пример наводи песму *Игра*. Подсетивши читаоце да је привилеговани амбијент Нешићеве поезије ноктурно, Фемић прмећује да су мотиви апокалипсе и катаклизме иницирани просторно-временским оквиром ноћи, и додаје стихове песме *Чекајући Сиворишћеља*, илустративну у том кључу. Повезујући симболизацију небеских тела, као и космолошке мотиве са осећајем резигнације проистеклог из ужаса васионе, Фемић смешта лирског субјекта у улогу потражитеља речи која ће га духовно избавити, овај феномен објашњава песмом *Молишва засјалом Госјогу*. Радоје Фемић запажа да се онеобичавање песничког поступка којим се Нешић служи укоренује у необичном проширењу инвентара космолошких мотива у које Нешић сврстава и сам језик. У овом кључу посебну улогу игра мотивски ланац присутан у песми програмског карактера *Језик је васељена*, чији су стихови наведени у раду. У Нешићевој поезији, поред сунца, лед и снег чине наличје истог феномена, запажа Фемић, и додаје да овакво јединство, и ако на извесан начин супротстављено, чини једно од основних контура Нешићеве космолошке поетике. Кроз пример песме *Трај*, аутор запажа присуство неумитне трансформације активног у пасивно, живог у неживо, и уз помоћ овако формиране поетске формуле долази до схватања да је песник наменски преместио песнички фокус са небеских тела на човека, јер је он једини подложен трајном ишчезнућу. Овим поступцима Нешић оличава колика је важност цикличности природних појава које постају незаобилазна константа у његовом космолошком раду, док Радоје Фемић закључује да оваква поезија „поседује несумњиви трансцендентални карактер посредован космолошким мотивима који на манифестном плану образују контуре архетипског слоја, иначе латентно присутног у Нешићевој поезији“ (74). Рад закључује утемељеном и проницљивом тврдњом да и ако песник не стреми формулисању претенциозног система, његови симболи носе текстуру јединствене уметности чија наличја граде везе песничког и божанског. Због тако постављене слике, може се стећи утисак да се овоземаљски и оноземаљски свет непрестано сублимишу међусобно укрожени у Нешићеву порезију. У свом огледу *Поезија као чеони судар трагње и разирагње свијетља*, Александар Ђуковић поткрепљује овакву теорију, заинтересован песничком књигом *Чекајући Сиворишћеља*. Заинтригиран је Нешићевим балансом какав гаји према стварању и ништавилу, не допуштајући им апсолутну превласт једног над другим, а остављајући читаоце да у том балансу катарзично обитавају. Настављајући се на Бранка Летића, Ђуковић уочава Нешићеву намеру да испостави двојако чекање „а оно се тиче чињенице да и снага стварања и снага раздвајања чекају Створитеља“ (76). Ђуковић примећује да детаљи стварања и разарања не праве разлике у односу на било који ниво или релацију света. Међутим, разумевањем Нешићевих стихова, додаје да стварање може да се одвија из нечега или ничега, док разарање може бити само нечега. Ђуковић подсећа на простор у којима Нешићев лирски субјект борави, и запажа да су оне право оличење разорености; „Слике које нам нуди уверљиве су, а читалац се у овој збирци понаша као шетач разореним градом...“ (77). За Ђуковића је материјални свет – свет пропадљивости, упориште у ком Нешић настоји претпоставити смисао димензијама имагинарног, како би његов значај заблестао у својој пуноћи. Рад је заокружен схватањем Александра Ђуковића да је судар два света неизбежан, као и да Нешићеву поезију краси полагање остатака наде у маглу као неопипљиву појаву, која и ако немерљива, свакако чека Створитеља. Свој студиозни рад под називом *Сунчани лед Ђорђа Нешића*, Милан Б. Гроновић почиње смештањем песничке књиге *Сунце и лед* у тип

ауторског приређивања који подразумева одабир са додатком нових дела, коментаришући да такав избор завређује пажњу читалаца првенствено отварајући простор за нова читања и интерпретације. Песме *Трај* и *Вога и лег*, Громовић провлачи кроз призму додавања саломивог и краткорочног човечанства у циклично јединство воде и леда као симбола трајања, док песму *Каг снеј завеје* објашњава библијским подтекстом. Освртом на циклус *Доњи траг* уз просторну и временску вертикалу какву Нешић образује између Осјека и Мурсе, Громовић предочава да песма *Изнаг античке Мурсе*, „својим питањима уоквирује смисао који се исцрпљује из симболичког потенцијала топонима“ (83), као и да Нешић њоме аутопоетично продубљује дијалог са духовним наслеђем. Као другу бинарну опозицију Нешићеве поетике, Громовић наводи свеопшту разградњу и дехармонизацију света присутну у циклусу *Ноктиурно*, која се ипак, ближећи се крају циклуса, прелива у молитвеник Дунаву као оваплоћењу љубави и спасења. Уочивши да циклуси *Молишва засјалом Госјогу* и *Сеобе и границе* говоре о немилосрдности непрестаних сеоба српског народа, Громовић сугерише да је Нешићев лирски субјект неуслишених молитви, док се у циклусу *Пухор њейела* истиче Нешићев особени језик и отварају аутентични гротескни спојеви, а додавањем двеју нових песама образује се метафоричка слика потраге за чудом. Циклуси *Како се увус сјреми* и *Језик је васељена*, како Громовић примећује, носе аутопоетичку позадину, док целокупна песничка збирка изабраних и нових песама проговара о целокупном песничком опусу Ђорђа Нешића исказујући најважнија поетичка исходишта.

Жарко Миленковић прилаже завршну студију зборника под називом *Крејтени се крећу, Идиоџи игу: хумор, иронија и пародија раних радова Ђорђа Нешића*. Вративши се пар деценија уназад, Миленковић се ослања на приказ Ивана Негришорца који је анализирао Нешићеву збирку песама *Црв сумње у јабуци раздора* из 1985. године. Истиче да је Негришорац препознао поред богатог песничког језика, хумористички, пародијски и иронијски потенцијал збирке као једину вредност рукописа, што ће и Михајло Пантић десетак година касније прибележити у својим текстовима, потврђујући да Нешић пише у завидној смеховној концентрацији. Миленковић је свестан песниковог каснијег опредељења за нешто другачији вид поетичке уметности и врхунских резултата које је уз њих остварио, али истиче да су прве збирке Ђорђа Нешића итекако успеле у намери са којом су писане. Обазирјући се на дистинкцију између појмова хумор и комика чије основе поставља Игор Перишић, Миленковић тврди да „Нешићева поезија пролази и тај тест издржљивости“ (88), и одагле извлачи синтагму песнички хумор, по којој оглед и носи назив. Песме *Ејџиџаф њесника који је њоезију схвајџио исувише озбиљно* и *Песма за мој 26. рођендан* реферишу на поезију Бранка Миљковића и са њом остварују пародијски однос, док чист облик ироније, Миленковић исчитав у песми *Како је Крлежа сањао да је добио Нобелову награду*. Примећује непрестано смењивање ироније и хумора у песмама из збирке *Сувојџи*, али издваја и примере песама заснованих на пародији, као што су песме *Моја муза* и *Каг би тиј била мртџа граја*, које као и већина песама из овог опуса, обрађују теме које су песнику најближе, а то су свакако, као што Миленковић уочава, књижевне теме. Осврнувши се још једном на хумористички значај збирке *Сувојџи*, Миленковић прилаже песму *Тема бр. 40 (интервју)* у целости, и уобличава рад речима Ђорђа Нешића који истиче да се, и ако би био спреман на одређени вид строге антологизације, не одриче својих раних радова. У завршној речи зборника *Сјџуна бруј*, Нешић кроз текст *Сјџварностџи њоезија* осветљава сопствену поетику указујући на дубоку супротност између савременог света и поезије. Сматра да је свет вођен наметнутим стереотипима о брзини као путу ка бољој будућности, док човек, умишљајући да је центар универзума, покушава да овлада природом. Насупрот томе, поезију види као негацију оваквог

погледа на стварност, као сублимацију језика која задира у дубље слојеве смисла постојања. Нешић наглашава да поезија почива на трајним вредностима и на тај начин остварује везу с апсолутном вечношћу. Песник, како истиче, путујући кроз језик, трага за кључевима смисла и одговорима на универзална питања. Поезија, према његовим речима, не сме да се повинује динамици савременог света „у коме сви говоре, а нико никога не чује“, већ мора остати верна својим канонима, времену и мерама. На тај начин, она постаје средство откривања онога што је присутно, али невидљиво. На крају, Нешић закључује да је језик једини који опстаје када све друго нестане, чиме потврђује централно место поезије у приступу људског исказивања стварности и света.

Зборник *Сируна бруј* представља сложену, али кохерентну студију и значајан допринос проучавању богате разноврсности савремене поезије. Варијетет аутора и њихових приступа омогућава сагледавање теме из више перспектива, што доприноси интелектуалној плодности овог издања. Премда су поједини текстови различити тематски, структурно и идеолошки, целина зборника успешно, и са рецепцијском снагом, осветљава кључне аспекте поетичког израза Ђорђа Нешића као и његовог књижевно-научног стваралаштва. Посебно се истичу доприноси који се баве темама космолошке поезије, нудећи нова тумачења и отварајући простор за даља истраживања. С обзиром на темељитост у истраживању, прецизност у цитирању и разноврсност методолошких приступа, зборник се може препоручити као драгоцен ресурс за стручњаке, студенте и све љубитеље поетске речи. У коначници, *Сируна бруј* не само да обогаћује постојећу научну литературу, већ инспирише читаоце да се дубље укључе у истраживање и промишљање савремене поезије и књижевног стваралаштва које почива у равнотежи између емпиријске, филозофске и метафизичке стварности.

Таијана Јовичић

Филозофски факултет Универзитета у Новом Саду
Одсек за српску књижевност и језик
aleksandarjovicic131@gmail.com

UDC 821.163.41.09 Nešić Đ.(082)(049.32)

<https://orcid.org/0009-0001-5825-8368>

Примљен: 26. децембра 2024.

Прихваћен: јануара 2025.

ПЕРИОДИКА У ФОЛКЛОРИСТИЧКОЈ ПЕРСПЕКТИВИ

(Данијела Петковић, *Оледи о фолклору у љериодици XX века*. Београд: Институт за књижевност и уметност, 2024, 195 стр.)

Монографија *Оледи о фолклору у љериодици XX века* посвећена је периодичним публикацијама из међуратног и послератног периода у којима су биле заступљене студије о фолклору, као и сама грађа. Како ауторка истиче у уводном тексту – слика коју пружа ова студија није целовита нити претендује да се на тај начин представи читаоцима, већ репрезентативним примерима, који се могу разумети као својеврсне студије случаја, даје пресек стања фолклористике у 20. веку. Фолклористика, као дисциплина сродна историји књижевности/филологији, етнологији,